

ІНТЕРВ'Ю 28.06.2023 | Олексій Юсупов

«Україна зможе зовні чинити такий тиск на Росію, що система зсередини почне давати збій»

Про насильство як інструмент внутрішньополітичної боротьби в Росії та розвиток ситуації з Пригожиным розповідає Олексій Юсупов

Інтерв'ю провела Ольга Васильцова

Минулими вихідними буквально за добу колонам ПВК «Вагнер» вдалося фактично взяти під контроль Ростов-на-Дону і, ймовірно, Воронеж. Москва готувалася до оборони, але «вагнерівців» розвернули. На вашу думку, це була провокація чи військовий заколот?

Проблема з аналізом будь-якої подібної події в Росії в тому, що російська політика давно перестала бути суспільною. Усе, що відбувається на видноті, одразу видається частиною якоїсь постановки, багатоходівки, домовленості. У цьому конкретному випадку навіть якщо й був елемент режисури, в якийсь момент все вийшло з-під контролю і закінчилося справжнім протистоянням.

Сам факт, що насильство як інструмент внутрішньополітичної боротьби повернулося в Росію, до того ж у максимально публічній формі, з мільйонною публікою, яка може безпосередньо слухати голосові повідомлення Пригожина, спостерігати за тим, що відбувається, на каналах із Ростова та Воронежа, – абсолютно безпрецедентна історія, яку неможливо недооцінити, тому це важливіше за інтенцію «вагнерівців» та Пригожина самого.

Гадаю, що все це затівалося як спроба політичного шантажу, спроба конвертувати справжні ресурси, які були в розпорядженні в Пригожина, і ресурси репутаційні, соціальні, його імідж, який він собі збудував дуже методично і поступально. Він намацав цю нішу в російській політиці, намацав настрої в націоналістичних колах, які він підживлював, на які спирався. У якийсь момент конвертація цього потенціалу, соціального капіталу в справжню

владу здалася йому цікавим варіантом. Це якась суміш шантажу і відкритої спроби подивитися, що буде. Тому в цьому випадку слово «заколот» підходить краще, хоча що більше часу минатиме, то краще ми розумітимемо, наскільки це було заплановано і яке було, власне, цілепокладання.

*Це якась суміш шантажу
і відкритої спроби
подивитися, що буде*

Загроза військового протистояння поки що минула. Але повторення можливе, чи не так?

Небезпека безпосередньої конфронтації начебто минула. Хоча не знаю, що саме планується робити з самими «вагнерівцями». Не думаю, що повністю зник ризик того, що насильства навколо «Вагнера» в Росії всередині більше не буде. Але сам цей заколот, цей виступ, по суті, зараз закінчився.

Стало чітко зрозуміло, що аксіоми про те, що можливо, а що неможливо в путінській Росії, недійсні. І в цьому сенсі демонстративний ефект того успіху, який був з боку «Вагнера» до кінця всього протистояння, не можна недооцінювати.

А що можливо?

*Це страшний діагноз
внутрішнього стану
російської державності*

Стало зрозуміло, що в Росії можливо взяти нахрапом абсолютно офіційні структури в місті-мільйоннику, не зустрівши опору, тому що система настільки залежить від інструкцій із Москви, що коли їх немає, люди не в змозі на різних рівнях, у різних силових структурах зрозуміти, що, по-перше, відбувається – вони ставлять собі те саме запитання, що й ми, котрі спостерігають збоку: що тут постановка, що справжнє. По-друге, у них не прокидається власне внутрішнє спонукання стати на захист конституційного порядку, свого президента і законів Російської Федерації. Це страшний діагноз внутрішнього стану російської державності. І він важливіший за саме питання, чи буде повторення саме такого сценарію найближчими тижнями, місяцями і роками.

Для Путіна це серйозний удар по репутації. Як він вчинить зараз?

Складно зараз сказати, як саме розвиватиметься ситуація з Пригожиным. На перший погляд здається, ніби програли всі: репутаційно і конкретно. Гадаю, Білорусь – не остання точка

політичного вигнання Пригожина. Ймовірно, він отримає можливість рухатися далі в місця, де «вагнерівці» продовжують оперувати в третіх країнах.

Репутаційно, повертаючись до питання про аксіоми, внутрішня стабільність та безпека, які мають практично сакральне значення і на яких був побудований весь суспільний договір між Володимиром Путіним і росіянами від самого початку його правління за результатами другої чеченської війни, на якийсь час стали під питання – це перше.

Друге – став під питання сам режим вирішення конфліктів в еліті. Так, це не перший конфлікт. Але до цього дня зазвичай здавалося, що конфлікти такого серйозного рівня вирішуються поза публічним простором, не на очах у населення Російської Федерації, і не закінчуються повною поразкою однієї або іншої сторони. Путін все-таки намагався зберегти роль арбітра. І конфліктуючі сторони були скоріше тими, хто приходив за модерацією, посередництвом, розв'язанням конфлікту до нього, як до людини, яка стоїть на вищій інстанції – надполітичній, вищій за політику. У цій ситуації він видається стороною конфлікту, а не арбітром.

Арбітром виступає Олександр Лукашенко?

Так. Ми, звісно, не знаємо, наскільки справді Лукашенко виявив ініціативу щодо врегулювання конфронтації, наскільки він був комунікатором, це поки незрозуміло. Так чи інакше, але сам факт, що в обід президент Російської Федерації заявляє про злочинний і зрадницький характер того, що відбувається, і закликає до найрішучіших заходів, а надвечір з'ясовується, що президент третьої країни є тією людиною, яка передає результати вирішення ситуації, знову ж таки, російській громадськості, – це сенсаційно. Тут не можна недооцінювати значення такої ситуації. Зрозуміло, що Олександр Лукашенко – це союзник. Але це не союзник одного рівня – це несподівана роль, яку він зайняв.

*Зрозуміло, що Олександр
Лукашенко – це союзник.
Але це не союзник одного
рівня – це несподівана
роль, яку він зайняв.*

Чи є ймовірність того, що «Вагнер» почне наступ на Україну з території Білорусі?

Щодо сценарію, що «Вагнер» почне наступ з території Білорусі, то мені це видається надуманим і дещо конспірологічним. Це дуже складна постановка, властива російському публічному мисленню, де не допускається думка про те, що плани можуть зриватися, що бувають погані рішення, що

люди ризикують і програють. У цьому випадку я не бачу такого цілепокладання. Якби була така мета, то можна було б усе зробити набагато простіше і набагато меншими засобами. По-перше, Путін своїми вустами підтвердив, що ті «вагнерівці», які захочуть піти в Білорусь, зможуть це зробити, але поки ми не розуміємо цифр. По-друге, ми знаємо позицію Олександра Лукашенка щодо активної участі у військових діях. По-третє, незважаючи на те, що «Вагнер» – це, звісно, ефективна частина Російських збройних сил, але вона не є вирішальною в питанні відкриття другого фронту. Це мало б готуватися зовсім іншими силами, які було б видно і розвідці, і у відкритих даних. І білоруське суспільство нам би повідомило. Наразі, мені здається, це надуманий сценарій.

Які висновки слід зробити Заходу і до чого бути готовим?

Принципово важливо зрозуміти, що те, що сталося, – це перший справжній доказ того, що українська стратегія опору працює. Україна зможе зовні чинити такий тиск на Російську Федерацію, що система зсередини почне давати збій. І це в підсумку призведе до того, що внутрішня нестабільність стане першим кроком і до закінчення війни, і, по суті, до зміни всієї ситуації. Це перша подія, де ця теорія отримала справжній доказ. Це працює. Заколоту не було б без власного рішення Путіна напасти на Україну, і заколоту не було б без успіху української сторони в обороні та звільненні окупованих територій весь цей тривалий час. І голоси тих, хто на Заході закликає до зниження підтримки, хто говорить про те, що майбутнє має дуже бляклий вигляд і, можливо, ця війна ніколи не матиме розв'язання, вже не звучатимуть так голосно. Стало зрозуміло, що їхні припущення про стабільність путінської Росії не відповідають тому стану, в якому система влади Путіна перебуває насправді.

Алексей Юсупов

Берлін

Алексей Юсупов (Alexey Yusupov) – керівник Російської програми Фонду ім. Фрідріха Еберта. Раніше він очолював Представництва Фонду в М'янмі, Афганістані та Казахстані. Він також працює політичним консультантом і модератором.

